સૂક્ષ્મ અધ્યાપનના પાઠ

(ગુજરાતી વિષયપદ્ધતિ)

Micro Teaching Lessons

(Gujarati Content Cum Methodology)

લેખન

ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે

સૂક્ષ્મ અધ્યાપનના પાઠ

(ગુજરાતી વિષયપદ્ધતિ)

Micro Teaching Lessons

(Gujarati Content Cum Methodology)

લેખન

ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે

આસિસ્ટન્ટ પ્રોફેસર

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઑફ એજ્યુકેશન

ગોધરા

@સર્વ હક્ક પ્રકાશકને આધિન

પ્રકાશન : જુલાઈ-2021

પ્રકાશક:-

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઑફ એજ્યુકેશન
બામરોલી રોડ, ગોધરા. જિ. પંચમહાલ.

પ્રાપ્તિ સ્થાન:-

https://educationcollegegodhra.com/our-publication/

।।श्री गणेशदत्तगुरुभ्यो नमः।।

મનોગત

શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સંસ્થામાં પ્રાયોગિક દૃષ્ટિએ શિક્ષક થવાનો પ્રારંભ સૂક્ષ્મ અધ્યાપન કૌશલ્યથી થાય છે. શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સંસ્થામાં કેળવણી પામનાર વિદ્યાર્થીઓ જુદા જુદા વિષય સાથે સ્નાતક કે અનુસ્નાતક થયા હોય છે, અત્યાર સુધીના અધ્યયન કાર્ય કર્યું તેનાં કરતાં શિક્ષણની કૉલેજમાં વાતાવરણ નવું લાગે એ સહજ છે. કૉલેજમાં પ્રાર્થના અને સૂક્ષ્મ અધ્યાપન કૌશલ્યના અધ્યાપનથી શરૂઆત થાય છે. શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સંસ્થામાં અધ્યાપકશ્રી દ્વારા કોઈ એક કૌશલ્યની સૈદ્ધાંતિક સમજ અને ત્યારબાદ સૂક્ષ્મ અધ્યાપન કૌશલ્યનો પ્રાયોગિક પાઠ રજૂ થતો હોય છે. છતાંય ઘણીવાર સૂક્ષ્મ અધ્યાપનનું પાઠ આયોજન કરવામાં પ્રશિક્ષણાર્થી મિત્રો મુશ્કેલી અનુભવે છે. સૂક્ષ્મ અધ્યાપન કૌશલ્યના પાઠ આયોજન વિશે અનેક પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે. સારા શિક્ષક થવા માટે કૌશલ્યો હસ્તગત કરવા આવશ્યક છે. જો સમજપૂર્વક સૂક્ષ્મ પાઠ આયોજન તૈયાર કર્યું હશે તો પ્રારંભિક અધ્યાપનકાર્યની યાત્રા આનંદદાયી બનશે.

અમારી કૉલેજના પ્રશિક્ષણાર્થી મિત્રોની સમજ સ્પષ્ટ કરવા સૂક્ષ્મ પાઠ આયોજનની નોંધ તૈયાર કરવાનું થયું, જેને પુસ્તક સ્વરૂપે સૌ સુધી પહોંચાડવાનું શક્ય બન્યું છે. આ પુસ્તક માટે નિમિત્ત બનાવનાર પરમેશ્વરને વંદન. સૌ. ગાયત્રી, ચિ. ભાર્ગવ અને ચિ. જીવેશનો આભાર મનાય? આ પુસ્તકને શ્રી સાર્વજનિક કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરાની વેબસાઈટ પર અપલોડ કરવાની અનુમતિ આપવા માટે હું ગોધરા તાલુકા સાર્વજનિક કેળવણી મંડળના પ્રમુખ આદરણીય શ્રી ગોપાલસિંહ જી. સોલંકી સાહેબ તથા કૉલેજના કાર્યકારી આચાર્યશ્રી ડૉ. આર. જી. પટેલ સાહેબનો આભારી છું. આ પુસ્તક ગુજરાતી વિષયપદ્ધતિ ધરાવતાં પ્રશિક્ષણાર્થી મિત્રોને ઉપયોગી બનશે. અધ્યાપન કૌશલ્યોની કેળવણી પામનારાં પ્રશિક્ષણાર્થી મિત્રોને આ પુસ્તકથી પ્રશિક્ષણાર્થી મિત્રોને સૂક્ષ્મ અધ્યાપન કૌશલ્યના પાઠ આયોજનમાં મદદરૂપ બનશે એવી શ્રદ્ધા છે.

લેખક

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	વિગત	પાના નંબર
1.	સૂક્ષ્મ અધ્યાપનનો પાઠ ઉત્તમ બનાવવા આ બાબતો લક્ષમાં રાખી શકાય ?	01
2.	વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય (Skill of Introduction)	02-36
3.	કા.પા. કાર્ય કૌશલ્ય (Skill of Board Work)	37-43
4.	સુદઢીકરણ કૌશલ્ય (Skill of reinforcement)	44-49
5.	પ્રશ્નપ્રવાહિતા કૌશલ્ય (Skill of Fluency in Questioning)	50-55
6.	સ્પષ્ટીકરણ કૌશલ્ય (Skill of Explaining)	56-60
7.	ઉદાહરણ કૌશલ્ય (Skill of illustrating examples)	61-65
8.	ઉત્તેજના પરિવર્તન કૌશલ્ય (Skill of Stimulus Variation)	66-72
9.	સંદર્ભ સૂચિ	73-74

સૂક્ષ્મ અધ્યાપનનો પાઠ ઉત્તમ બનાવવા આ બાબતો લક્ષમાં રાખી શકાય ?

- ✓ જે તે કૌશલ્યનાં ઘટકો સમજવા.
- ✓ કૌશલ્યનાં ઘટકો અનુરૂપ વિષયવસ્તુની પસંદગી કરવી.
- ✓ સમય મર્યાદાને લક્ષમાં રાખી વિષયવસ્તુ પસંદ કરવું.
- ✓ સમય મર્યાદામાં કૌશલ્યનાં ઘટકો વિકસે એવું જ વિષયવસ્તુ પસંદ કરવું.
- ✓ પ્રશિક્ષણાર્થી મિત્રો સાથે ચર્ચા કરવી.
- ✓ વિષય પદ્ધતિના અધ્યાપકશ્રી સાથે ચર્ચા કરવી.
- ✓ સૂક્ષ્મ પાઠ આયોજન નોંધ(કાચી) તૈયાર કરવી.
- ✓ આ અંગે પ્રશિક્ષણાર્થી મિત્રો સાથે ચર્ચા કરવી.
- ✓ પાઠ નોંધમાં જોડણીની ભૂલ ન રહે તેની કાળજી રાખવી.
- ✓ સુવાચ્ય અક્ષરે પાઠનોંધ બનાવવી.
- ✓ વિષય પદ્ધતિના અધ્યાપકશ્રીને સૂક્ષ્મ પાઠ આયોજન નોંધ(કાચી) બતાવવી-માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત કરવું.
- ✓ અધ્યાપકશ્રીના માર્ગદર્શન મુજબ સુધારો કરી પાકી પાઠ નોંધ તૈયાર કરવી.
- ✓ પીઅર ગ્રુપના સભ્યો સાથે મુક્ત મને ભળવું.
- ✓ એકાંતમાં કે ઘરે પાઠનો મહાવરો કરવો.
- ✓ મહાવરા માટે મેથડના કે પીઅર સભ્યો સમક્ષ પાઠ સહજપણે રજૂ કરવો.
- ✓ ગ્રુપ ઇન્ચાર્જશ્રી તથા પીઅર ગ્રુપના સભ્યો સમક્ષ આત્મવિશ્વાસપૂર્વક પાઠ આપવો.
- ✓ પીઅર ગ્રુપના સભ્યો તથા ગ્રુપ ઇન્ચાર્જશ્રીએ આપેલ પ્રતિપોષણને પુનઃ આયોજન અને પુનઃશિક્ષણમાં અમલમાં લાવવું.
- ✓ પીઅર ગ્રુપના સભ્યોના પાઠનું ઝીણવટપૂર્વક નિરીક્ષણ કરવું, જેમાંની સારી બાબતો આપણા પાઠમાં લાવી શકાય.
- ✓ પીઅર ગ્રુપના સભ્યોના સારા પાઠ માટે જરૂરી સૂચનો મિત્રભાવે આપવા.
- ✓ પીઅર ગ્રુપના સભ્યોના જરૂરી સૂચનો સ્વીકારવા.
- ✓ સંદર્ભગ્રંથોનો ઉપયોગ કરવો.

વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય

Skill of Introduction

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખ:–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબર:–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્ય:– વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી ....(01) (02)........................(00)

વિષય:– ગુજરાતી **શ્રેણી:–** 07 **એકમ:–** ભમીએ ગુજરાતે : દક્ષિણ ભણી

સામાન્ય હેતુઓ:–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસે.

2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	સમય	વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર	નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુન:આયોજન	12 મિનિટ		
પુન: શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુન: પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શક:– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
ઈચ્છનીય વર્તનો **1. પૂર્વજ્ઞાનનો ઉપયોગ** **2. યોગ્ય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ** • પ્રશ્નોત્તરી • ઉદાહરણ કે દ્દષ્ટાંત • કથન, વ્યાખ્યાન • વાર્તા • રોલ પ્લે, નાટ્યીકરણ • અવતરણ • દૃશ્ય શ્રાવ્ય સાધનોનો ઉપયોગ • વર્ગની/ વર્ગ બહારની પરિસ્થિતિનો ઉપયોગ **અનિચ્છનીય વર્તનો** **3. સાતત્યભંગના બનાવો** **4. કૃત્રિમ રીતે મથાળું કઢાવવું** **5. પ્રસ્તાવના નીરસ બનવી**	પ્રશિક્ષણાર્થી પ્રશ્ન પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરી વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસાવશે. ધોરણ:–07 તારીખ:– **વિષય:- ગુજરાતી** **વિષયાંગ:-** (પ્રશિક્ષણાર્થી વિદ્યાર્થીઓને આ મુજબ પ્રશ્નો પૂછશે.) પ્રશ્નોતરી:- 1. આપણા રાજ્યનું નામ શું છે? 2. દિશાની દૃષ્ટિએ ગુજરાતને કયા કયા ભાગમાં વિભાજીત કરી શકાય? 3. દક્ષિણ ગુજરાતમાં કયા કયા જિલ્લાઓનો સમાવેશ થાય છે? 4. દક્ષિણ ગુજરાતના પ્રત્યેક જિલ્લાની વિશિષ્ટતા શી છે? વિદ્યાર્થી મિત્રો, ગુજરાતના પ્રત્યેક ભૂભાગની આગવી ઓળખ છે. ગુજરાતની ચારેય દિશા પોતાની આગવી સંસ્કૃતિ અને પ્રકૃતિથી સમૃદ્ધ છે. **જે આપણે ચંદ્રવદન ચી. મહેતા રચિત પ્રવાસ વિષયક પાઠ ‘ભમીએ ગુજરાતે : દક્ષિણ ભણી’ શીખીશું.**	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડૉ. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્ય:– વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી .... (01) (02) .... (00)

વિષયઃ– ગુજરાતી **શ્રેણીઃ–** 10 **એકમઃ–** અલંકાર

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસે.

2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	સમય	વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર	નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુન:આયોજન	12 મિનિટ		
પુન: શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુન: પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શક:– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
<u>ઈચ્છનીય વર્તનો</u> **1. પૂર્વજ્ઞાનનો ઉપયોગ** **2. યોગ્ય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ** • પ્રશ્નોત્તરી • ઉદાહરણ કે દષ્ટાંત • કથન, વ્યાખ્યાન • વાર્તા • રોલ પ્લે, નાટ્યીકરણ • અવતરણ • દશ્ય શ્રાવ્ય સાધનોનો ઉપયોગ • વર્ગની/ વર્ગ બહારની પરિસ્થિતિનો ઉપયોગ **<u>અનિચ્છનીય વર્તનો</u>** **3. સાતત્યભંગના બનાવો** **4. કૃત્રિમ રીતે મથાળું કઢાવવું** **5. પ્રસ્તાવના નીરસ બનવી**	પ્રશિક્ષણાર્થી **દષ્ટાંત** પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરી વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસાવશે. ધોરણઃ–10 તારીખઃ– **વિષયઃ- ગુજરાતી** **વિષયાંગઃ-** વિદ્યાર્થી મિત્રો, આપણો સ્થૂળ દેહને જેટલો સારો છે તેના કરતાં વધારે સારો બનાવવા આપણે અનેક પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરીએ છીએ. આપણો દેહ સારા પોષકથી શોભે છે. જુદાં જુદાં સૌન્દર્ય પ્રસાધનોનો દેહ શણગારવા ઉપયોગ કરીએ છીએ. ઉપરાંત જુદી જુદી ધાતુના દાગીનાથી પણ શરીરની શોભામાં અભિવૃદ્ધિ થાય છે. માથા પર મુગુટ, કપાળ પર તિલક કે ચાંદલો, ગાળામાં દોરો(ચેઈન), બાજુ પર બાજુબંધ, કાંડામાં બંગડી કે પાટલા કે કડું, આંગળીમાં વીંટી, કમર પર કમરપટ્ટો, પગમાં ઝાંઝર કે કડલા-પગરખાં થકી જે તે અંગની શોભા વધે છે. શોભા વધારવાનું કાર્ય અલંકાર કરે છે. 'હસ્તનું ભૂષણ દાન, સત્ય કંઠનું ભૂષણ; શ્રોત્રનું ભૂષણ શાસ્ત્ર...' આ પંક્તિઓમાં સુભાષિતકાર કહે છે કે, 'હાથની શોભા દાન છે, કંઠની શોભા સત્ય છે. કાનની શોભા શાસ્ત્ર છે.' હાથ, કંઠ અને કાનના અલંકાર શરીરને શોભા આપે છે. આ પૈકી શાસ્ત્ર અને સત્ય ભાષા સાથે સંબંધિત છે. ભાષા પણ અલંકારથી શોભે છે. તો આજે આપણે ભાષાના અલંકાર શીખીશું.	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ—

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :— ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ—** 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી (01) (02) (00)

વિષયઃ— ગુજરાતી **શ્રેણીઃ—** 08 **એકમઃ—** નવા વર્ષના સંકલ્પો

સામાન્ય હેતુઓઃ—

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસે.

2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	સમય	વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર	નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુનઃઆયોજન	12 મિનિટ		
પુનઃ શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુનઃ પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
ઈચ્છનીય વર્તનો 1. **પૂર્વજ્ઞાનનો ઉપયોગ** 2. **યોગ્ય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ** • પ્રશ્નોત્તરી • ઉદાહરણ કે દૃષ્ટાંત • કથન, વ્યાખ્યાન • વાર્તા • રોલ પ્લે, નાટ્યીકરણ • અવતરણ • દશ્ય શ્રાવ્ય સાધનોનો ઉપયોગ • વર્ગની/ વર્ગ બહારની પરિસ્થિતિનો ઉપયોગ **અનિચ્છનીય વર્તનો** 3. **સાતત્યભંગના બનાવો** 4. **કૃત્રિમ રીતે મથાળું કઢાવવું** 5. **પ્રસ્તાવના નીરસ બનવી**	પ્રશિક્ષણાર્થી કથન પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરી વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસાવશે. ધોરણ:–08 તારીખ:– **વિષય:- ગુજરાતી** **વિષયાંગ:-** માનવ મન અત્યંત ચંચલ છે. માનવ મનનો તન સાથે સંબંધ છે. માનવની ચડતી અને પડતી માટે મન જવાબદાર બને છે. જો તંદુરસ્ત શરીરમાં તંદુરસ્ત મન ન હોય તો વ્યક્તિ વિકાસમાં બાધા આવી શકે છે. કારણ કે, ‘ મન બાંધવે, મન છોડવે.’ મન મક્કમ હોય તો બધાં કાર્યો સિદ્ધ થઈ શકે. અડગ મનના માનવીને હિમાલય નડતો નથી. કહેવત છે ને કે, ‘મન હોય તો માળવે જવાય.’ હોય જો દ્રઢ મન, સાથે ચડે મહેનતનો રંગ સૌ કામ એના પાર પડે માનવ દેહ વડે. પૂજ્ય ગાંધીજીના તનબળ કરતાં મનબળ દ્રઢ હતું એટલે ‘જુવાન ડોસલા’ તરીકે ઓળખાતા. માનવીનું મન વિચારોનું સર્જન – પરિમાર્જન – ચિંતન - વિસર્જન કરતું રહે છે. તે સતત વિચારોના જાળાં ગૂંથે છે. તે અનેક કાર્યોનો શુભારંભ કરે તથા કેટલાંક કાર્યોમાં અધવચ્ચે ફેરફાર કરે કે પડતાં મૂકે. આવું કાચું મન માણસને ડામાડોળ કરી મૂકે છે. મનને મર્કટ અર્થાત્ વાંદરા જેવું કહ્યું છે. મન કાર્ય કે નિર્ણય પર અડગ રહેવાને બદલે વારંવાર તેમાં ફેરફાર લાવે પરિણામે તેની અસર માણસના વર્તન પર થાય. વારંવાર નિર્ણય કે વર્તન બદલતો વ્યક્તિ હાંસીપાત્ર બને છે. અહીં વ્યક્તિ પોતાના મનની નબળાઈને કારણે હાંસીપાત્ર બને છે. વિદ્યાર્થી મિત્રો, **આજે આપણે આવું વિષયવસ્તુ ધરાવતો બકુલ ત્રિપાઠી રચિત ‘નવા વર્ષના સંકલ્પો’ હાસ્યનિબંધ શીખીશું.**	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી .... (01) (02) .... (00)

વિષયઃ– ગુજરાતી **શ્રેણીઃ–** 09 **એકમઃ–** કામ કરે ઇ જીતે

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસે.

2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	સમય	વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર	નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુન:આયોજન	12 મિનિટ		
પુન: શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુન: પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
ઈચ્છનીય વર્તનો 1. **પૂર્વજ્ઞાનનો ઉપયોગ** 2. **યોગ્ય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ** • પ્રશ્નોત્તરી • ઉદાહરણ કે દૃષ્ટાંત • કથન, વ્યાખ્યાન • વાર્તા • રોલ પ્લે, નાટ્યીકરણ • અવતરણ • દૃશ્ય શ્રાવ્ય સાધનોનો ઉપયોગ • વર્ગની/ વર્ગ બહારની પરિસ્થિતિનો ઉપયોગ **અનિચ્છનીય વર્તનો** 3. **સાતત્યભંગના બનાવો** 4. **કૃત્રિમ રીતે મથાળું કઢાવવું** 5. **પ્રસ્તાવના નીરસ બનવી**	પ્રશિક્ષણાર્થી વાર્તા કથન પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરી વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસાવશે. ધોરણ:–09 તારીખ:– **વિષય:- ગુજરાતી** **વિષયાંગ:-** એક રાજા એના રાજ્યના પ્રવાસે નીકળ્યો. એને જ્યોતિષમાં ખૂબ શ્રદ્ધા એટલે રાજ જ્યોતિષી એમની સાથે જ હોય. રાજા અને જ્યોતિષીએ વેશપલટો કર્યો હોવાથી રસ્તામાં મળેલો ખેડૂત તેમને ઓળખી શક્યો નહિ. જ્યોતિષીએ ખેડૂતને પ્રશ્ન કર્યો, ‘અરે, આમ ઉતાવળે ક્યાં જાય છે? તને ખબર છે. આ દક્ષિણ દિશા છે અને આજ પાછો ગુરુવાર છે. માટે સામે કાળ કહેવાય. પાછો વળ અને શુભ ચોઘડિયું જોઇને આવતીકાલે નીકળજે.’ ખેડૂતે કહ્યું, ‘ મહારાજ, સામો કાળ મારો કોળિયો કરી જવાનો હોત તો હું ક્યારનોય એનો ભોગ બની ગયો હોત. આજે જ શું કામ? હું તો દર ગુરુવારે અને રોજ આ જ દિશામાં જઉં છું.’ પોતાની વાતની ખેડૂત પર કશી અસર ન થઈ એટલે રાજા સામે વટ પાડવા જ્યોતિષીએ ખેડૂતને કહ્યું, ‘જરા તારો જમણો હાથ બતાવ.’ ખેડૂતે જમણો હાથ જ્યોતિષી સામે ધરતા તે તાડૂકી ઉઠ્યો. ‘અરે ! મૂર્ખ ! તે હથેળી જમીન તરફ રાખી, આ તે કંઈ હાથ બતાવવાની રીત છે?’ ખેડૂત બોલ્યો, ‘ હથેળી કોણ ફેલાવે છે તે જાણો છો? મહેનત કર્યા વગર જેને કંઈ મેળવવું છે તે બીજાની સામે હાથ લંબાવે છે. મને જ્યોતિષમાં નહિ પણ કર્મમાં શ્રદ્ધા છે. હું ખેડૂત તરીકે મહેનત કરવામાં વિશ્વાસ રાખું છું. જગના તાત તરીકે મારું કર્મ પરિશ્રમથી ધાન પકવવાનું છે, ધર્મ છે. હું મહેનત કરીને ધરતીમાતાને હાથ જોડું છું. હું પરિશ્રમને જ પારસમણી માનું છું.’ વિદ્યાર્થી મિત્રો, આપણને ખેડૂતની પરિશ્રમ પરની શ્રદ્ધાના દર્શન થાય છે. ખેડૂત પરિશ્રમ કરીને પાક લણે છે. આ વાર્તામાં પરિશ્રમનું ગૌરવ દર્શાવવામાં આવ્યું છે. **આજે આપણે આવું વિષયવસ્તુ ધરાવતું નાથાલાલ દવે રચિત ‘કામ કરે ઇ જીતે’ કાવ્ય શીખીશું.**	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી (01) (02) (00)

વિષયઃ– ગુજરાતી **શ્રેણીઃ–** 08 **એકમઃ–** તને ઓળખું છું, મા

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસે.

2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	સમય	વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર	નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુન:આયોજન	12 મિનિટ		
પુનઃ શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુનઃ પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
ઈચ્છનીય વર્તનો **1. પૂર્વજ્ઞાનનો ઉપયોગ** **2. યોગ્ય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ** • પ્રશ્નોત્તરી • ઉદાહરણ કે દષ્ટાંત • કથન, વ્યાખ્યાન • વાર્તા • રોલ પ્લે, નાટ્યીકરણ • અવતરણ • દશ્ય શ્રાવ્ય સાધનોનો ઉપયોગ • વર્ગની/ વર્ગ બહારની પરિસ્થિતિનો ઉપયોગ **અનિચ્છનીય વર્તનો** **3. સાતત્યભંગના બનાવો** **4. કૃત્રિમ રીતે મથાળું કઢાવવું** **5. પ્રસ્તાવના નીરસ બનવી**	પ્રશિક્ષણાર્થી અવતરણ પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરી વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસાવશે. ધોરણ:—08 તારીખ:— **વિષય:- ગુજરાતી** **વિષયાંગ:-** (પ્રશિક્ષણાર્થી વિદ્યાર્થીઓ પાસે અવતરણ વાંચન કરાવશે.) 1. ગોળ વિના મોળો કંસાર, માતા વિના સૂનો સંસાર. 2. જનનીની જોડ સખી નહિ જડે રે લોલ 3. હજાર આચાર્યો કરતાં પણ એક માતા શ્રેષ્ઠ છે. 4. જિંદગીની પ્રથમ શિક્ષક મા, જિંદગીની પ્રથમ મિત્ર મા; જિંદગી પણ મા, કારણ જિંદગી આપવાવાળી પણ મા. 5. આખો સાગર નાનો લાગે જ્યારે 'મ'ને કાનો લાગે. 6. માતા મનુષ્ય જીવનનું ગંગાજળ છે. 7. ઘડો ફૂટે રઝળે ઠીકરી, માં વિના એવી દીકરી 8. મા તે મા, બીજા બધા વગડાના વા. (પ્રશિક્ષણાર્થી વિદ્યાર્થીઓને આ મુજબ પ્રશ્નો પૂછશે.) પ્રશ્નોતરી:- 1. પ્રથમ અવતરણમાં કવિ માની સરખામણી કયા ખાદ્યપદાર્થ સાથે કરે છે? 2. કવિ સખીને કોની જોડ ન મળવાનું કહે છે? 3. હજાર આચાર્યો કરતાં એક માતા કેમ શ્રેષ્ઠ છે? વિદ્યાર્થી મિત્રો, જન્મ પહેલાં અને જન્મ પછીનો બાળકનો સહવાસ માતા સાથે જ હોય છે. માતા જ બાળકનું લાલન-પોષણ કરે છે. માતા જ બાળક માટે સર્વસ્વ હોય છે. મા બાળકને ગુણો-મૂલ્યો શિક્ષવે છે, વાર્તા: આચરણ વગેરે થકી. મા બાળકને નિ:સ્વાર્થ પ્રેમ કરે છે. પોતાના બાળકને મા સારી રીતે ઓળખે છે. બાળકના જીવનઘડતરમાં માતા પોતાની જાત ઘસી નાખે છે, સર્વસ્વ ન્યોછાવર કરે છે. મા બાળકને નિ:સ્વાર્થ પ્રેમ કરે છે. બાળક અને માના સંબંધની કયારેય તુલના ન થઈ શકે. **આજે આપણે માતૃપ્રેમ વિષયક મનોહર ત્રિવેદી રચિત 'તને ઓળખું છું, મા' ઊર્મિકાવ્ય શીખીશું.**	

પુનઃ આયોજન અને પુનઃ શિક્ષણ	પુનઃ પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે રોલ નંબરઃ– 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી (01) (02) (00)

વિષયઃ– ગુજરાતી શ્રેણીઃ– 10 એકમઃ– સ્ત્રી કેળવણી

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસે.

2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	સમય	વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર	નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુન:આયોજન	12 મિનિટ		
પુન: શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુન: પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
✚ <u>ઈચ્છનીય વર્તનો</u> 1. પૂર્વજ્ઞાનનો ઉપયોગ 2. યોગ્ય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ • પ્રશ્નોત્તરી • ઉદાહરણ કે દષ્ટાંત • કથન, વ્યાખ્યાન • વાર્તા • રોલ પ્લે, નાટ્યીકરણ • અવતરણ • દશ્ય શ્રાવ્ય સાધનોનો ઉપયોગ • વર્ગની/ વર્ગ બહારની પરિસ્થિતિનો ઉપયોગ ✚ <u>અનિચ્છનીય વર્તનો</u> 3. સાતત્યભંગના બનાવો 4. કૃત્રિમ રીતે મથાળું કઢાવવું 5. પ્રસ્તાવના નીરસ બનવી	પ્રશિક્ષણાર્થી દશ્ય સાધન પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરી વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસાવશે. ધોરણઃ–10 તારીખઃ– વિષયઃ- ગુજરાતી વિષયાંગઃ- (પ્રશિક્ષણાર્થી વિદ્યાર્થીઓને ચિત્ર બતાવી પ્રશ્નો પૂછશે.) 1. આ ચિત્રમાં કઈ વ્યક્તિ છે? 2. આ વ્યક્તિની વિશેષતા શી છે? 3. શા કારણે તેઓ આ હોદ્દા પર પહોંચ્યા? વિદ્યાર્થી મિત્રો, આજે તમે જે સ્ત્રી છબી જોઈ. મા. શ્રી પ્રતિભાદેવી પાટીલ, મા. શ્રી કમલા બેનીવાલ, મા. શ્રી કિરણ બેદી, મા. શ્રી આનંદીબેન પટેલ. મા. સ્વ. શ્રી સુષ્મા સ્વરાજ, મા સ્વ. શ્રી હંસા મહેતા આ બધી જ સન્નારીઓએ પોતાના ક્ષેત્રમાં કાઠું કાઢ્યું છે. આજે સ્ત્રી ઘણાં બધાં ક્ષેત્રોમાં આગળ છે. રાજકારણ, સમાજજીવન, ધર્મ, આર્થિક, કલા, વિજ્ઞાન વગેરે ક્ષેત્રમાં નારીનો અનન્ય ફાળો છે. વર્તમાન સમયમાં રમતગમત અને કલાનું ક્ષેત્ર બાકાત નથી. કારણકે સ્ત્રીઓ શિક્ષણ પામે છે. કેળવાયેલી છે. સ્ત્રી શક્તિ ફક્ત રસોડા પૂરતી સીમિત રહી નથી. પ્રાચીનકાળમાં અપાલા, ઘોષા, અદિતિ, સાવિત્રી, ગાર્ગી, લોપામુદ્રા વગેરે ઋષિકાઓ વેદમંત્રોની દષ્ટા છે. વચ્ચેનો કેટલોક સમય સ્ત્રીઓ માટે પ્રતિબંધિત રહ્યો. પછી સ્ત્રીઓના વિકાસ માટે રાજા રામમોહનરાય જેવા અનેક સમાજસુધારકોએ પહેલ કરી. આ માટે સાહિત્યકારોએ પ્રયત્નો કર્યા. ગુજરાતી સાહિત્યમાં પણ આવા પ્રયત્નો થયા છે. આજે આપણે આવું જ વિષયવસ્તુ ધરાવતો નર્મદાશંકર લાલશંકર દવે(નર્મદ) રચિત 'સ્ત્રી કેળવણી' નિબંધ શીખીશું.	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

ચિત્ર

ચિત્ર

ચિત્ર

ચિત્ર

ચિત્ર

ચિત્ર

નિરીક્ષકની નોંધ :

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી ....(01) (02) ....(00)

વિષયઃ– ગુજરાતી **શ્રેણીઃ–** 06 **એકમઃ–** ગુજરાત મોરી મોરી રે

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસે.
2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	સમય	વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર	નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુન:આયોજન	12 મિનિટ		
પુન: શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુન: પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
ઈચ્છનીય વર્તનો **1. પૂર્વજ્ઞાનનો ઉપયોગ** **2. યોગ્ય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ** • પ્રશ્નોત્તરી • ઉદાહરણ કે દષ્ટાંત • કથન, વ્યાખ્યાન • વાર્તા • રોલ પ્લે, નાટ્યીકરણ • અવતરણ • દશ્ય શ્રાવ્ય સાધનોનો ઉપયોગ • વર્ગની/ વર્ગ બહારની પરિસ્થિતિનો ઉપયોગ **અનિચ્છનીય વર્તનો** **3. સાતત્યભંગના બનાવો** **4. કૃત્રિમ રીતે મથાળું કઢાવવું** **5. પ્રસ્તાવના નીરસ બનવી**	પ્રશિક્ષણાર્થી ગાન પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરી વિષયાભિમુખ કૌશલ્ય વિકસાવશે. ધોરણઃ–06 તારીખઃ– **વિષયઃ- ગુજરાતી** **વિષયાંગઃ-** જય સોમનાથ જય દ્વારકેશ જય બોલો વિશ્વના તાતની સ્વર્ણ અક્ષરે લખશે કવિઓ યશગાથા ગુજરાતની આ ગુણવંતી ગુજરાતની, જય જય ગુજરાતની ભક્ત સુદામા અનર કૃષ્ણના મિત્ર ભાવ ભુલાય નહિ વૈષ્ણવજન તો તેને કહીએ નરસૈયો વિસરાય નહિ જય દત્ત દિગંબર ગિરનારી, જય બોલો કાળીકા માતની સ્વર્ણ અક્ષરે લખશે કવિઓ............................ અમર ભક્ત વીરોની ભૂમિ જેના ગુણ ગાતું સંસાર રાજાઓના તાજ મૂકાવ્યા ધન્ય વીર વલ્લભ સરદાર જય દયાનંદ જય પ્રેમાનંદ બોલો બહુચર માતની સ્વર્ણ અક્ષરે લખશે કવિઓ............................ દલપત નાન્હાલાલ દયાના મધુર કાવ્ય ભૂલાય નહિ મેઘાણીની શૌર્યકથાઓ અંતરથી વિસરાય નહિ અમર કાવ્ય નર્મદના ગુંજે જય જય અંબે માતની સ્વર્ણ અક્ષરે લખશે કવિઓ............................ વિદ્યાર્થી મિત્રો, કવિ રમેશ ગુપ્તા ગુજરાતની વિશેષતાને દર્શાવતું કાવ્ય તમે સાંભળ્યું. **આજે આપણે આવું જ વિષયવસ્તુ ધરાવતું ઉમાશંકર જોશી રચિત 'ગુજરાત મોરી મોરી રે' ઊર્મિકાવ્ય શીખીશું.**	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

કા.પા. કાર્ય કૌશલ્ય

Skill of Black Board Work

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– શ્યામફલક કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી ....(02) (02)..........( )

વિષયઃ– ગુજરાતી **શ્રેણીઃ–** 10 **એકમઃ–** શરણાઈના સૂર

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું શ્યામફલક કૌશલ્ય વિકસે.

2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય..

સોપાન	**સમય**	**વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર**	**નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર**
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુનઃઆયોજન	12 મિનિટ		
પુનઃ શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુનઃ પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિ પોષણ
1. **હસ્તાક્ષરોની સુવાચ્યાતા** • પ્રત્યેક અક્ષર ભેદક • બે અક્ષર વચ્ચે યોગ્ય અંતર • અક્ષરોનું યોગ્ય કદ • લીટીની સરખી જાડાઈ 2. **શ્યામફલક કાર્યની સુઘડતા** • સીધી લીટીમાં લખાણ • લીટીઓ વચ્ચે પૂરતું અંતર • વર્ણ કે અક્ષર પર અક્ષર ન લખાવા • ચર્ચા સંબંધી જરૂરી વિગતોનું લખાણ 3. **શ્યામફલક કાર્યની યોગ્યતા** • લખેલા મુદ્દામાં સાતત્ય • મુદાઓ ટૂંકા અને સરળ • અગત્યના મુદ્દાઓ અધોરેખિત • રંગીન ચોકનો ઉપયોગ • આકૃતિ સાદી, સ્પષ્ટ અને યોગ્ય કદની • આકૃતિ વિષયક સ્પષ્ટતા 4. **પ્રકીર્ણ** • બિનક્ષતિયુક્ત માહિતી/લેખન • કા.પા.નું વ્યવસ્થાપન • યોગ્ય રીતે ઊભા રહી કા.પા. કાર્ય/ વર્ગવ્યવહાર • ડસ્ટરનો યોગ્ય ઉપયોગ	ધોરણઃ–10 તારીખઃ– **વિષયઃ– ગુજરાતી** **વિષયાંગઃ– શરણાઈના સૂર** પ્રશ્નો 1. રમઝુ મીરે કયા વાદ્યનો સૂર છેડ્યો? 2. કોની જાન ઉઘલી ગઈ ? 3. ગાડું શી રીતે શેરી સોંસરવું નીકળ્યું? 4. નિયમ મુજબ મેઘો ઢોલી કયા સ્થળે દાદ લેવા ઊભો હતો? 5. શ્રોતાઓ માટે શું નક્કી કરવું મુશ્કેલ હતું? 6. નાકા પરથી જાન ક્યારે આગળ વધી? **નોંધ** : કથન સામેલ છે.	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

ધોરણ:- 10 તારીખ:-

વિષય:- ગુજરાતી
વિષયાંગ:- શરણાઈના સૂર
કર્તા:-ચુનીલાલ મડિયા
કૃતિ પ્રકાર:- નવલિકા(ટૂંકી વાર્તા)

વિષયવસ્તુના મુદ્દા	વ્યાકરણના મુદ્દા
➢ -રમઝુ મીરે શરણાઈનો સૂર છેડવો ➢ ગવરીની જાન ઉઘલવી ➢ ગાડું કોઈના ઘરની પછીત કોઈ કોઈના કરા સાથે ધકો અફડાવતું શેરી સોસરવું નીકળવું ➢ નિયમ મુજબ મેઘા ઢોલીનું નાકા પર દાદ લેવા ઊભા રહેવું ➢ ગીતો કે શરણાઈના સૂર પૈકી વેધક સૂર નક્કી કરવું શ્રોતાઓ માટે મુશ્કેલ ➢ રમઝુના હાથમાં પાવલી પડતા જાનનું આગળ ચાલવું	<u>સમાનાર્થી શબ્દો</u>: -સૂર – અવાજ, સ્વર <u>વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો</u>: -શ્રોતા - વક્તા <u>અપરિચિત શબ્દો</u> -ટોડલો : બારણાંના ચોકઠાના મથાળાના ભાર પડતા બે છેડામાંનો એક -માફાળું ગાડું : પડદાવાળું, છાયાવાળું ગાડું(વેલડું) -શુકન : ભાવિસૂચક ચિહ્ન -વેધક : વીંધી નાખે તેવું, તીક્ષ્ણ -દાદ : હક, લાગો -કામઢા : ઉદ્યમી -મોખરે : સૌથી આગળપડતું કે ઉચ્ચસ્થાન

Dr. G B Godbole, Assistant Professor, Shree Sarvajanik College of Education, Godhra

નિરીક્ષકની નોંધ :

કથન

માંડવો વધાવાઈ ગયો. ગોતરીજ પાસે પગેલાગણું પતી ગયું. ઘરને ટોડલે વરઘોડિયાંએ કંકુના થાપા પાડી લીધાં. જાનને શીખ દેવાઈ ગઈ. ધમા''દાના લાગંલેદરી ચૂકવાઈ ગયા. વેવાઈઓએ એકબીજાને વહાલપૂવ''ક ભેટી લીધાં. રામણદીવડો પેટવાઈ ગયો. વરકન્યા માફાળા ગાડામાં ગોઠવાઈ ગયાં. સામેથી આવતી પણિયારીનાં શુભ શુકન સાંપડી ગયાં.....

......અને ગાડાનું પૈડું સિંચાઈ ગયું. ..અને રમઝુ મીરે શરણાઈનો સૂર છેડયો. ચોલીએ ઢોલ પર દાંડી પાડી. સુહાગણોએ ગીત ઉપાડયું અને ગવરીની જાન ઉઘલી ગઈ.

ગામડા ગામની એ સાવ સાંકડી શેરીમાં કોઈના ઘરની પછીતના કોઈ કરા સાથે ધરો ધફડાવતું ગાડું માંડ માંડ કરીને શેરી સોંસરવું નીકળ્યું ત્યાં તો મીરની શરણાઈ સાંભળીને આજુબાજુના બૈરાંઓ વરરાજાને જોવા એકઠાં થઈ ગયાં હતાં. લાજના લાંબા ઘૂમટામાંથી જોઈ શકાય એટલું ઝીણી નજરે જોઈને તેઓ કહેતાં હતાં: " આ ભૂધર મેરાઈનો જમાઈ–"

"ગવરીનો વર....હાથમાં તરવાર લઈને કેવો બેઠો છે !"

નાકા ઉપર નિયમ મુજબ મેઘો ચોલી દાદ લેવા આડો ફરીને ઊભો રહ્યો. રમઝુએ પણ શ્વાસ ઘૂંટીને શરણાઈ દબાવી. કન્યા પક્ષની સ્ત્રીઓએ ગીત ઉપાડયું:

આ દશ દશ પીપળો....
આ દશ દાદાનાં ખેતર....

વરપક્ષની જાનરાણીઓએ સામું ગીત માંડયું:

ખોલો ગવરીબાઈ ઘૂંઘટો....
જુઓ સાસરિયાનાં રૂપ....
એક રાણો ને બીજો રાજિયો....
ત્રીજો દલ્લીનો દીવાન....

ગીતોના સૂર વેધક હતા કે શરણાઈના એ નક્કી કરવું શ્રોતાઓ માટે મુશ્કેલ બની રહ્યું. મીરે શરણાઈની એવી તો રમઝટ જમાવી હતી કે વરના બાપ પણ એના રસાસ્વાદમાં દાદ આપવાનું વિસરી ગયા. પરિણામે ગીતો અને ઢોલ–શરણાઈનો સારી વાર સુધી તાસીરો જ બોલી રહ્યો. આખરે જ્યારે વરના બાપનો હાથ કોથળીમાં ગયો ને રમઝુના હાથમાં પાવલી પડી ત્યારે જ એણે પીઠ ફેરવી ને જાન આગળ વધી.

રમઝુની શરણાઈએ આખી બજારને જગાડી દીધી હતી. કામઢા વેપારી હજાર કામ પડતાં મેલીને ઊઘલતી જાનને અવલોકવા દુકાનોના ઉંબરે આવી ઊભા. આખું સરઘસ જાજ્વલ્યમાન રંગો વડે સોહાતું હતું.

સુદ્રઢીકરણ કૌશલ્ય

Skill of Reinforcement

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– સુદૃઢીકરણ કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી (03) (02) (00)

વિષયઃ– ગુજરાતી **શ્રેણીઃ–** 07 **એકમઃ–** સિંહની દોસ્તી

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું સુદૃઢીકરણ કૌશલ્ય વિકસે.

2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	**સમય**	**વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર**	**નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર**
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુન:આયોજન	12 મિનિટ		
પુનઃ શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુનઃ પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
1. પ્રશ્નનું બંધારણ 1.1 વ્યાકરણ અને રચનાની દ્રષ્ટિએ શુદ્ધ પ્રશ્નો 1.2 પ્રશ્નનું સંક્ષિપ્તપણું 1.3 પ્રશ્નનું સ્પષ્ટપણું 1.4 પ્રશ્નની મુદ્દા સાથે સુસંગતતા **2. પ્રશ્ન પૂછવાની પ્રક્રિયા** 2.1 પ્રશ્નની સમગ્ર વર્ગ સમક્ષ રજૂઆત 2.2 પ્રશ્નનું પુનરાવર્તન 2.3 પ્રશ્ન પૂછ્યા બાદ શાંતિ 2.4 પ્રશ્નની રજૂઆતની ઝડપ - ખૂબ ઝડપી - ખૂબ ધીમી ઝડપીથી - યોગ્ય ઝડપથી 2.5 પ્રશ્નની રજૂઆત વખતે શિક્ષકનો અવાજ - ખૂબજ મોટો અવાજ - ખૂબજ ધીમો અવાજ - યોગ્ય અવાજ 2.6 પ્રશ્નના યોગ્ય શબ્દ પર યોગ્ય ભાર 2.7 હાવભાવ સાથે પ્રશ્નની રજૂઆત **3. પ્રશ્ન પૂછવાની પ્રક્રિયા** 3.1 'હા' કે 'ના' માં ઉત્તર આવે તેવા પ્રશ્નો 3.2 પડઘા પ્રશ્નો 3.3 સૂચનશીલ પ્રશ્નો 3.4 સમર્થન પ્રશ્નો 3.5 અટકળપોષક પ્રશ્નો 3.6 ઉત્તરનું શિક્ષકે કરેલું પુનરાવર્તન 3.7 વિદ્યાર્થીઓએ પ્રશ્નના જવાબ ન આપ્યા હોય તેવી પરિસ્થિતિ	ધોરણ:-07 તારીખ:- **વિષય:- ગુજરાતી** **વિષયાંગ:- સિંહની દોસ્તી** પ્રશિક્ષણાર્થી સુદઢીકરણ કૌશલ્યનાં ઘટકોને આધારે સુદ્રઢીકરણ કૌશલ્ય વિકસાવશે. **પ્રશ્નો:-** 1. મોણપરી ગામ કયા ગામના જંગલને અડીને આવેલું છે? જવાબ: .... **સરસ** 2. લેખકે દરબાર માત્રવાળાની જમીનને કેવી કહી છે? જવાબ: .... **ખૂબ સરસ** 3. ચોમાસું પૂરું થતાં લોકો ખેતરમાં કયા કામે લાગ્યા છે? જવાબ: .... **સારું** 4. એક નમતા બપોરે દરબારે નદીના ધૂનામાં કયું પ્રાણી જોયું? જવાબ: .... **ઉત્તમ** 5. સિંહણને પાણીમાં કયું પ્રાણી ખેંચી જાય છે? જવાબ: .... **સારો પ્રયત્ન.** 6. સિંહણને ઊંડા પાણીમાં મગર શી રીતે લઈ જાય છે? જવાબ: .... **શાબાશ** 7. સિંહ નદીના કાંઠે કેટલા દિવસ બેસી રહ્યો હતો? જવાબ: .... **અભિનંદન** નોંધ: કથન સામેલ છે.	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

કથન :-

ગીરના જંગલને અડીને, જૂનાગઢથી આશરે 25 ગાઉ દૂર અને સાસણગીરથી આશરે છ ગાઉ દૂર મોટી મોણપરી નામનું એક ગામ આવેલું છે. ગામના પાદર માંથી એક મોટી નદી વહી જાય છે. નદીને કાંઠે બબ્બે માથોડાં ઊંચી ભેખડો છે. નદીના વાંસજાળ પાણીમાં મગર શેલારા મારે છે. સોરઠના સીમાડે આવેલા આ મોણપરી ગામે માત્રાવાળા નામે દરબાર રહે. નદીને કાંઠે માત્રાવાળાની સોનાના કટકા જેવી જમીન આવેલી છે.

ચોમાસુ પૂરું થયું છે. જોઈને આંખો ઠરે તેઓ મોલ ખેતરમાં ઊભો છે. લોકો લણણીના કામે લાગ્યા છે. આવા એક દિવસે, નમતા બપોરે દરબાર માત્રાવાળા ખાટ લો ઢાળીને ખેતરમાં બેઠા છે. કુદરતે છૂટે હાથે વેરેલી સુંદરતાને દરબાર આંખો ભરીને પી રહ્યા છે. એકાએક દરબારની નજર નદીના ધુના પર પડી. સામેથી સિંહ અને સિંહણનું બેલાડ ચાલ્યું આવે છે. બેપરવાઈથી ચાલ્યા આવતાં આ રાજા-રાણીને દરબાર જોઈ રહ્યા. સિંહ અને સિંહણ પાણી પીવા ઊતર્યાં; પણ ત્યાં તો ઓચિંતો પાણીમાં ખળભળાટ થયો. એક પ્રચંડકાય મગર નદીના છીછરા પાણીમાં આવ્યો અને સિંહણને પૂંછડીનો ફટકો મારીને ઊંડા પાણીમાં ખેંચવા લાગ્યો. સિંહણે કાળના પંજામાંથી પોતાની જાતને છોડાવવા માટે ભારે મથામણ કરી, પણ એની કારી ફાવી નહિ. મગર સિંહણને પાણીમાં ખેંચી ગયો. પોતાની રાણીને બચાવવા થોડે સુધી પાછળ પાછળ ગયો, પણ જંગલનો રાજા પાણીમાં લાચાર હતો. સિંહની પાછો આવીને હતાશ થઈને નદીની વેકૂરમાં બેસી ગયો. એના મોઢા પરની વેદના દૂરથીય વરતાઈ આવતી હતી.

પ્રશ્નપ્રવાહિતા કૌશલ્ય

Skill of Fluency in Questioning

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– પ્રશ્નપ્રવાહિતા કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી .... (04) (02) .... (00)

વિષયઃ– ગુજરાતી **શ્રેણીઃ–** 11 **એકમઃ–** અમૃતા

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું પ્રશ્નપ્રવાહિતા કૌશલ્ય વિકસે.
2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	સમય	વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર	નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુનઃઆયોજન	12 મિનિટ		
પુનઃ શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુનઃ પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
1. પ્રશ્નનું બંધારણ 1.1 વ્યાકરણ અને રચનાની દૃષ્ટિએ શુદ્ધ પ્રશ્નો 1.2 પ્રશ્નનું સંક્ષિપ્તપણું 1.3 પ્રશ્નનું સ્પષ્ટપણું 1.4 પ્રશ્નની મુદ્દા સાથે સુસંગતતા **2. પ્રશ્ન પૂછવાની પ્રક્રિયા** 2.1 પ્રશ્નની સમગ્ર વર્ગ સમક્ષ રજૂઆત 2.2 પ્રશ્નનું પુનરાવર્તન 2.3 પ્રશ્ન પૂછ્યા બાદ શાંતિ 2.4 પ્રશ્નની રજૂઆતની ઝડપ - ખૂબ ઝડપી - ખૂબ ધીમી ઝડપીથી - યોગ્ય ઝડપથી 2.5 પ્રશ્નની રજૂઆત વખતે શિક્ષકનો અવાજ - ખૂબજ મોટો અવાજ - ખૂબજ ધીમો અવાજ - યોગ્ય અવાજ 2.6 પ્રશ્નના યોગ્ય શબ્દ પર યોગ્ય ભાર 2.7 હાવભાવ સાથે પ્રશ્નની રજૂઆત **3. પ્રશ્ન પૂછવાની પ્રક્રિયા** 3.1 'હા' કે 'ના' માં ઉત્તર આવે તેવા પ્રશ્નો 3.2 પડઘા પ્રશ્નો 3.3 સૂચનશીલ પ્રશ્નો 3.4 સમર્થન પ્રશ્નો 3.5 અટકળપોષક પ્રશ્નો 3.6 ઉત્તરનું શિક્ષકે કરેલું પુનરાવર્તન 3.7 વિદ્યાર્થીઓએ પ્રશ્નના જવાબ ન આપ્યા હોય તેવી પરિસ્થિતિ	ધોરણ:-11 તારીખ:- **વિષય:- ગુજરાતી** **વિષયાંગ:- અમૃતા** પ્રશિક્ષણાર્થી પ્રશ્નપ્રવાહિતા કૌશલ્યનાં ઘટકોને આધારે પ્રશ્નપ્રવાહિતા કૌશલ્ય વિકસાવશે. **પ્રશ્નો:-** 1. કિશનસિંહની નાની બહેનનું નામ શું હતું? 2. અમૃતાને સૌ વહાલથી કયા નામે બોલાવતાં? 3. લેખકથી અમૃતા વયમાં કેટલા વર્ષ નાની હતી? 4. કિશનસિંહનો સ્વભાવ કેવો હતો? 5. ફળિયામાં તકરાર થતાં કિશનસિંહના સામાવાળાને અમુ શું કરતી? 6. અમૃતની આંખો કેવી હતી? 7. કિશનસિંહને અમૃતાના કયા અંગ પર મુગ્ધ હતા? 8. કિશનસિંહ મોટા થયા ત્યારે અમૃતાની આંખો વિશે શી ખબર પડી? 9. અમુના ભવાં શાની આકૃતિ રચતાં? 10. અમૃતાની નાનીનું નામ શું હતું? 11. કિશનસિંહની બાનું નામ શું હતું? 12. કિશનની બા નાની હતી ત્યારે કોના જેવી લાગતી હતી? 13. અમુ મોટી થશે ત્યારે વાને કેવી થશે? 14. રાજુબા માંદા પડ્યા ત્યારે નર્મદાની ઉંમર કેટલા વર્ષની હતી? 15. રાજુબાના માંદગીની નાના પર શી અસર થઈ હતી? 16. નર્મદાને ત્યાં કોણ ભિક્ષા માગવા આવ્યું હતું? 17. નર્મદાએ સંન્યાસીને ભિક્ષા આપવા કયું ધાન્ય લઇ દોડી? 18. નર્મદાના ડોકમાં શું હતું? 19. સંન્યાસીએ નર્મદા પાસે શું માંગ્યું? 20. માને સાજી કરવા સંન્યાસીએ શી શરત મૂકી? (નોંધ:- પ્રશ્નોની સંખ્યા ઓછી હોઈ શકે.) નોંધ: કથન સામેલ છે.	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

કથન :-

મારી(કિશનસિંહ) નાની બહેનનું નામ તો અમૃતા પણ સૌ એને અમુના વહાલાસોયા નામથી જ બોલાવતા. મારાથી એ ત્રણ વર્ષ નાની. હું બાર વર્ષનો ત્યારે એ નવની. અમે ભાઈ બહેન ઉપરાંત જબરા મિત્રો. અમુ ગજબની તોફાની. હું જરા શાંત એટલે ફળિયામાં જરા કંઈક છોકરાંઓમાં તકરાર જેવું થાય ત્યારે મારા સામાવાળાના તો અમુ બાર વગાડી દે. ગંઠાયેલું શરીર, તંદુરસ્તીની ખુશ્બૂ, નમણો ચહેરો અને તેજસ્વી ચકોર આંખો. અમૃતાની આંખો પર હું મુગ્ધ. એ આંખો એના સમગ્ર સૌંદર્યનું શિખર છે એ તો હું જરા મોટો થયો ત્યારે મને ગમ પડી, પણ અણસમજણમાંય મને એની આંખો બહુ ગમે અને એ આંખો ઉપર ધનુષ્યાકૃતિ રચી રહેલાં અને એનાં ભવાં હું પંપાળતો થાકું જ નહીં. પછી તો અમુ ના હોય તો હું મારાં જ ભવાં પંપાળતો પંપાળતો અમુને યાદ કર્યા કરું. અમુને જોઈને મારાં નાની રાજુબા હંમેશાં કહેતાં કે : 'કિશન, તારી બા નાની હતી ત્યારે બરોબર અમૃતા જેવી જ લાગતી હતી. અમુ મોટી થશે ત્યારે નર્મદા જેવી જ રૂપાળી થવાની.' એક દિવસ રાજુબાએ મને અને અમુને બંનેને બાના બચપણની એક વાત કહી : 'નર્મદા ત્યારે નવદશ વર્ષની હશે, હું બહુ માંદી પડેલી. કોઈને આશા નહોતી કે હું જીવીશ. તમારા નાના તો હતાશ થઈને રડી પડેલા. એ દિવસોમાં એક સંન્યાસી ભિક્ષા માગવા આવ્યો. નર્મદા એની ટેવ પ્રમાણે બંને મુઠ્ઠીઓમાં બાજરી ભરીને દોડી. એની ડોકમાં એક સોનાની સેર હતી. પેલા સાધુએ વાતવાતમાં ઘરની માંદગીની ખબર જાણી લીધી. તરસ્યો હતો કહીને છોકરી પાસે પાણી માગ્યું. એ સાધુ શાનો, કોઈ અવધૂત હતો. એણે નર્મદાને કહ્યું કે જો તારી સોનાની કંઠી આપી દે તો તારી માં તરત સાજી થઈ જાય એવી ઈશ્વરી ભસ્મ આપું. નર્મદાએ તો કંઠી ઉતારી દીધી અને પેલો સાધુ ચપટી રાખ આપીને ચાલતો થયો.

સ્પષ્ટીકરણ કૌશલ્ય

Skill of Explaining

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– કા.પા. કાર્ય કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી (05) (02) .... (00)

વિષયઃ– ગુજરાતી **શ્રેણીઃ–** 06 **એકમઃ–** બિરબલની યુક્તિ

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું સ્પષ્ટીકરણ કૌશલ્ય વિકસે.

2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	સમય	વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર	નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુનઃઆયોજન	12 મિનિટ		
પુનઃ શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુનઃ પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
1. ઇચ્છનીય વર્તનો 1.1 સમજ આપતી કડીઓ 1.2 પ્રસ્તાવનારૂપ વિધાનો 1.3 ઉપસંહારરૂપ વિધાનો 1.4 વિદ્યાર્થીઓની સમજ ચકાસતા પ્રશ્નો **2. અનિચ્છનીય વર્તનો** 2.1 અસંબંધિત વિધાનો 2.2 વિધાનો કરવામાં સાતત્ય જાળવવું 2.3 અયોગ્ય શબ્દનો ઉપયોગ 2.4 ભાષાની પ્રવાહિતાનો અભાવ 2.5 ફાલતુ શબ્દો કે વિધાનોનો વપરાશ	ધોરણ:-06 તારીખ:- **વિષય:- ગુજરાતી** **વિષયાંગ:- બિરબલની યુક્તિ** પ્રશિક્ષણાર્થી સ્પષ્ટીકરણ કૌશલ્યના ઘટકોને આધારે સ્પષ્ટીકરણ કૌશલ્ય વિકસાવશે. આજે આપણે રાજાએ નોકરને શા માટે ફાંસીની સજા કરી તે વિશે જાણીશું. એક દિવસ બાદશાહ સવારમાં ઊઠીને ઝરૂખામાંથી નજર કરે છે **ત્યારે** નોકરને ઝાડુથી ચોગાન વાળતો જુએ છે. બાદશાહને જોતાં નોકર પોતાના મોં ઝાડુ ઊંચું કરીને ઢાંકે છે. **પરંતુ** બાદશાહને મનમાં વિચાર આવે છે **કે** મારો આખો દહાડો બગડવાનો. રાજાના મનમાં વહેમ પેસે છે. રાજા દાતણપાણી કરી શિરામણનો કોળિયો હાથમાં લે છે **ત્યારે** બુંદેલખંડના રાજાએ રાજ્ય પર ચડાઈ કર્યાના સમાચાર મળે છે **તેથી** બાદશાહ કોળિયો પડતો મુકીને લડાઈમાં જવા તૈયાર થાય છે. રસ્તામાં બુંદેલખંડનો રાજા રણમેદાનથી પરત ફર્યો હોવાના સમાચાર મળતાં રાજા મહેલમાં પાછા ફરે છે **અને** ફરી જમવા બેસે છે. **પણ** રાજા પાટલા પર જમવા બેસે **ત્યાં તો** બેગમ પોતાના ભાઈને સાપ કરડ્યો હોવાના સમાચાર આપે છે.**માટે** રાજા પોતાના સાળાને ત્યાં જાય છે **પણ** સાપ કરડવાથી તેનું મૃત્યુ થયું હોય છે. રાજાના મહેલમાં પરત ફરતાં સાંજ પડે છે **કારણ કે** તેઓ સાળાની દફનવિધિ માટે જાય છે. રાજા વાળુ કરવા બેસે છે **પણ જ્યારે** કોળિયો મોમાં મુકવા જાય છે ત્યારે એક ગરોળી ટપ કરતી તેમની થાળીમાં પડે છે. **આથી** રાજાનું મન ખિન્ન થાય છે. રાજા ગુસ્સે થાય છે **કારણ કે** આ બધી ઘટના ઝાડુથી ચોગાન વાળતાં નોકરનું મોં જોવાના કારણે બની હોવાનું માને છે. **પરિણામે** રાજા સૈનિકોને આદેશ કરે છે **કે** ઝાડુથી ચોગાન વળતાં નોકરને કેદખાનામાં પૂરે **અને** સવારે તેને ફાંસી આપે. **આમ**, રાજા ઝાડુથી ચોગાન વળતાં નોકરનું મોં જોવાની ઘટનાને અપશુકન માને છે **અને** દિવસભરમાં સહજ બનેલી ઘટનાને અપશુકનના વહેમ સાથે સાંકળે છે **પરિણામે** રાજા ઝાડુથી ચોગાન વળતાં નોકરને ફાંસીની સજા કરે છે. પ્રશ્નો:- 1. સવારમાં ઊઠીને ઝરૂખામાંથી નોકરનું મોં જોવાના કારણે બાદશાહને શો વહેમ પેઠો? 2. શિરામણ સમયે બાદશાહને શા સમાચાર મળ્યા? 3. બાદશાહ વાળુ કરવા બેઠા ત્યારે શું થયું? 4. આ બધી ઘટનાઓ માટે બાદશાહ કોને જવાબદાર માને છે? 5. બાદશાહે નોકરને શી સજા કરી?	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

ઉદાહરણ કૌશલ્ય

Skill of Illustrating Examples

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– ઉદાહરણ કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી .... (06) (02) .... (00)

વિષયઃ– ગુજરાતી .... **શ્રેણીઃ–** 10 **એકમઃ–** અલંકાર ....

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું ઉદાહરણ કૌશલ્ય વિકસે.
2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	સમય	વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર	નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુન:આયોજન	12 મિનિટ		
પુન: શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુન: પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ

1. ઉદાહરણની રજૂઆત
   - 1.1 સુસંગત
   - 1.2 સરળ
   - 1.3 સ્પષ્ટ
   - 1.4 રસિક
   - 1.5 શૈક્ષણિક સાધનોનો ઉપયોગ
2. સામાન્યીકરણ
   - 2.1 વિદ્યાર્થી દ્વારા
   - 2.2 શિક્ષક દ્વારા
3. સિદ્ધાંતની તારવણી
   - 3.1 વિદ્યાર્થી દ્વારા
   - 3.2 શિક્ષક દ્વારા
   - 3.3 ચોક બોર્ડ નોંધ
4. સિદ્ધાંત અથવા નિયમ
5. સિદ્ધાંતની ચકાસણી
   - 4.1 વિદ્યાર્થી દ્વારા
   - 4.2 શિક્ષક દ્વારા
   - 4.3 પૂરતા ઉદાહરણો

ધોરણ:-10 તારીખ:-

વિષય:- ગુજરાતી

વિષયાંગ:- અલંકાર

પ્રશિક્ષણાર્થી ઉદાહરણ કૌશલ્યનાં ઘટકોને આધારે ઉદાહરણ કૌશલ્ય વિકસાવશે.

પ્રશિક્ષણાર્થી નીચેનાં ઉદાહરણો વીંટાળફલક પર રજૂ કરી પ્રત્યેક ઉદાહરણ માટે આ પ્રશ્નો પૂછી મળેલા ઉત્તરને અવલોકન કોષ્ટકમાં ભરશે.

1. આ ઉદાહરણમાં ઉપમેય કયું છે?
2. આ ઉદાહરણમાં ઉપમાન કયું છે?
3. આ ઉદાહરણમાં ઉપમાવાચક શબ્દ કયો છે?
4. આ ઉદાહરણમાં ઉપમેય કયું છે?
5. આ ઉદાહરણમાં સાધારણ ધર્મ કયો છે?

ઉદાહરણો :-

1. ગીતાનું મુખ ચંદ્ર જેવું સુંદર છે.
2. રાજાભોજ રાજાકર્ણ જેવો દાનવીર હતો.
3. ઘઉની ફસલ સોના જેવી થઈ ગઈ.
4. પુરુષોની માફક સ્ત્રીઓ પણ કેળવણી લે છે.

અવલોકન કોષ્ટક :-

ક્રમ	ઉપમેય	ઉપમાન	ઉપમાવાચક શબ્દ	સાધારણ ધર્મ
	મુખ	ચંદ્ર	જેવું	સુંદર
	રાજાભોજ	રાજાકર્ણ	જેવો	દાનવીર
	ઘઉની ફસલ	સોના	જેવી	
	સ્ત્રીઓ	પુરુષો	માફક	કેળવણી

આ અવલોકન કોષ્ટકના આધારે અલંકારનો કોઈ નિયમ બની શકે?

નિયમ:- જ્યારે ઉપમેયની સરખામણી ઉપમાન કોઈ સાધારણ ધર્મને લક્ષમાં રાખી સાથે કરવામાં આવે ત્યારે ઉપમા અલંકાર બને છે.

આ અલંકારના ઉદાહરણો તમારામાંથી કોણ આપશે?

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

ઉત્તેજના પરિવર્તન કૌશલ્ય

Skill of Stimulus Variation

શ્રી સાર્વજનિક કૉલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગોધરા

માઈક્રોટીચીંગ પાઠ આયોજન

બી.એડ્. વર્ગ

તારીખઃ–

પ્રશિક્ષણાર્થીનું નામ :– ડો. જ્ઞાનેશ બકુલચંદ્ર ગોડબોલે **રોલ નંબરઃ–** 03

અધ્યાપન કૌશલ્યઃ– ઉત્તેજના પરિવર્તન કૌશલ્ય

આ પાઠ સહિત આપેલા પાઠોની પદ્ધતિ અનુસાર સંખ્યા

(01) ગુજરાતી .... (07) (02) .... (00)

વિષયઃ– ગુજરાતી **શ્રેણીઃ–** 07 **એકમઃ–** ભીખુ

સામાન્ય હેતુઓઃ–

1. પ્રશિક્ષણાર્થીનું ઉત્તેજના પરિવર્તન કૌશલ્ય વિકસે.

2. પ્રશિક્ષણાર્થી ગુજરાતીના વિષયવસ્તુ અને તેની અધ્યાપન પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય.

સોપાન	**સમય**	**વિદ્યાર્થી સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર**	**નિરીક્ષક સહપ્રશિક્ષણાર્થી રોલ નંબર**
શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		
પુનઃઆયોજન	12 મિનિટ		
પુનઃ શિક્ષણ	06 મિનિટ		
પુનઃ પ્રતિપોષણ	06 મિનિટ		

માર્ગદર્શકઃ– ....

કૌશલ્યનાં ઘટકો	શિક્ષણ આયોજન	પ્રતિપોષણ
1. શિક્ષકનું હલનચલન 1.1 કા.પા.પર નોંધ કરવા કે આકૃતિ દોરવા જવું 1.2 નોંધ કે આકૃતિની સમજ આપવા જવું 1.3 સ્વાભાવિક હલનચલન કરવું **2. શિક્ષકના હાવભાવ** 2.1 લાગણી,આકાર, કદ અને મહત્વ દર્શાવવા માથું કે શરીરના હાવભાવ **3. આરોહ અવરોહમાં પરિવર્તન** 3.1 વિનંતી, જુસ્સો, ભય વગેરે ભાવો પ્રમાણે અવાજમાં પરિવર્તન **4. ધ્યાન કેંદ્રીકરણ** 4.1 ધ્યાનાકર્ષક શબ્દો 4.2 અશાબ્દિક રીતો **5. વર્ગવ્યવહારમાં પરિવર્તન** 5.1 શિક્ષક-વિદ્યાર્થી વચ્ચેનો વ્યવહાર 5.2 વિદ્યાર્થી -વિદ્યાર્થી વચ્ચેનો વ્યવહાર **6. વિરામ** 6.1 માહિતી, વ્યાખ્યાન, પ્રશ્ન, સ્પષ્ટીકરણ, ઉદાહરણ વગેરે વચ્ચે કે પછી વિરામ **7. શાબ્દિક–આશાબ્દિક પરિવર્તન** 7.1 શબ્દિકથી અશાબ્દિક 7.2 અશબ્દિકથી શાબ્દિક	ધોરણ:-07 તારીખ:- **વિષય:- ગુજરાતી** **વિષયાંગ:- ભીખુ** પ્રશિક્ષણાર્થી ઉત્તેજના પરિવર્તન કૌશલ્યનાં ઘટકોને ધ્યાનમાં રાખી ગદ્યખંડના આધારે ઉત્તેજના પરિવર્તન કૌશલ્ય વિકસાવશે. (ગદ્યખંડની પ્રત સામેલ છે.)	

પુન: આયોજન અને પુન: શિક્ષણ	પુન: પ્રતિપોષણ	વિશેષ નોંધ

નિરીક્ષકની નોંધ :

ધોરણ:–07

વિષય:- ગુજરાતી

વિષયાંગ:- ભીખુ

સાંજના સાત(હાથના આંગળા) થવા આવ્યા હતા, અને ઊંચે(અવાજમાં આરોહ) ચડેલા મિલના ધુમાડા(હાથથી આકાશ તરફ) નીચે ઊતરીને(અવાજમાં અવરોહ) વીજળીની રોશનીને ઝાંખી કરી રહ્યા હતા. મોટર, ગાડી, સાઈકલ(બંને હાથની મુદ્રા) અને માણસોના ઠઠારાથી બજાર ભરચક(શબ્દ લંબાવવો.) હતું, અકસ્માતથી બચવા માટે હું(છાતી પર હાથ) ફૂટપાથ પર ચાલતો(હાથના આંગળા/ ચાલવું) હતો.

'એક કંગાલ પર ઇતની રહમ કરો !' (હાથની આંગળી, હાવભાવ અને અવાજમાં આરોહ-અવરોહ-લય)

દર્દથી(લય-અવાજ) બોલાયેલા શબ્દોએ પગને આગળ જતાં થંભાવ્યા.(અટકવું.) પાછા ફરીને જોયું(માથું પાછળ ફેરવવું) તો હું(છાતી પર હાથ) ત્રણ(હાથના આંગળા) દરવાજા(હાથ) પાસે ઊભો હતો. મેં ડોકું જરાક ખેંચ્યું, (માથું પાછળ ખેચવું) તો દરવાજા વચ્ચેની સાંકડી(શબ્દ ઝડપથી બોલાવો.) કમાનમાં એક(હાથની આંગળી) અત્યંત(શબ્દ લંબાવવો.) કંગાળ(લય-અવાજ) સ્ત્રી બેઠી(હાથનો ઉપયોગ) હતી. એટલીવારમાં તો મને રસ્તા વચ્ચે ઊભેલો જોઈને કેટલાંક માણસો ધક્કા(હાથનો ઉપયોગ) મારીને આગળ ચાલ્યા ગયા(હાથનો ઉપયોગ) હતા.

એવામાં વચ્ચેના સરિયામ માર્ગ પર એક(હાથની આંગળી) નાનાં(બે હાથનો ઉપયોગ) છોકરાંને રસ્તે ઓળંગતાં, (હાથનો ઉપયોગ/ ચાલવું) મોટરના(બંને હાથની મુદ્રા) મોંમાં મૃત્યુના મુખમાં જતો જોઈ મારી રાડ(શબ્દ પર વજન અને લંબાવવો) ફાટી ગઈ! (અવાજમાં આરોહ) સહજ જ એ તરફ હું(છાતી પર હાથ) દોડ્યો,(બંને હાથની મુદ્રા) પણ તે પહેલાં તો શોફરે અત્યંત ચાલાકીથી છોકરાને ઉગારી લીધો, (હાવભાવ અને અવાજમાં આરોહ-અવરોહ-લય) ને તેની મા આગળ વધીને હાંફળીફાંફળી(શબ્દ પર વજન) દોડતી(બંને હાથની મુદ્રા) હતી. તેના તરફ એક ઠપકાભરી નજર નાંખી હોર્ન(હાથનો ઉપયોગ) વગાડી મોટર(હાથનો ઉપયોગ) આગળ ચલાવી(હાથનો ઉપયોગ) મૂકી. હું પાછો હઠ્યો,(પાછા હઠવું) ત્યાં એક(હાથની આંગળી) જણ ભટકાયો;(સફાળા ચમકવું અને જોવું) "માફ કરજો માસ્તર"(અવાજમાં નમ્રતા) કહીને એક(હાથની આંગળી) જણો ભટકાતો(કોઈ ભટકયા હોવાનો અહેસાસ) ચાલ્યો ગયો; ને એટલામાં તો પેલી કંગાળ સ્ત્રીના એનાએ(શબ્દ પર ભાર) શબ્દો ત્રીજી(હાથના આંગળા) વખત સંભળાયા: (કાન પાસે હાથ લઈ જવા) 'એક કંગાલ પર ઇતની રહમ કરો !' (હાથની આંગળી, હાવભાવ અને અવાજમાં આરોહ-અવરોહ-લય)

એ સ્ત્રી બેઠી હતી તે ખૂણામાં(ખૂણા તરફ જોવું) અંધારામાં(શબ્દ પર ભાર) મેં નજર ફેરવી.(આંખ ડોકનો ઉપયોગ) તેના પગ(હાથના ઉપયોગથી પગ બતાવવા) પાસે ઉઘાડે શરીરે ત્રણ(હાથના આંગળા) છોકરાં સૂતાં હતાં, (અવાજમાં અવરોહ) ને તેના ખોળામાં એક નાનું બચ્ચું દયામણું મોં રાખીને, આવનાર-જનારની(હાથનો ઉપયોગ) સામે જોયા કરતું હતું. બાઈ અશક્ત હતી ને ગરીબી તેના પર અસહ્ય જુલમ કરી રહી હતી.(હાવભાવ અને અવાજમાં આરોહ-અવરોહ-લય) ઊંડાખાડા(શબ્દ લંબાવવો, હાથનો

ઉપયોગ) જેવી આંખોમાંથી(આંખો બતાવવી) તેજ પરવારી રહ્યું હતું. (અવાજમાં અવરોહ) પોતે(શબ્દ પર ભાર) છોકરાં માટે જ જીવનદોરી લંબાવતી(શબ્દ લંબાવવો) હોય એમ તેના મોં(હાથથી બતાવવું) પરથી દેખાતું હતું. (હાવભાવ અને અવાજમાં અવરોહ-લય) મારો હાથ એકદમ કોટના ખીસામાં પડ્યો.(હાથનો ઉપયોગ) એ ખીસાએ બે(હાથના આંગળા) કલાક પહેલાં જ કલદાર રાણીછાપના રૂપિયા સાથે ભદ્રમાંથી શહેર તરફ મુસાફરી કરી હતી,(શબ્દમાં ગતિ) પણ અત્યારે તે ભોંઠો પડ્યો.(અવાજમાં અવરોહ-લય) માત્ર(શબ્દ પર ભાર) ત્રણ(હાથના આંગળા) પૈસા જ હાથે ચડ્યા !(હાવભાવ-લય) નવ(હાથના આંગળા) આના સિનેમાએ ને રોકડા(શબ્દ પર ભાર) સવા છ(હાથના આંગળા) આને હોટલે ઉપાડી લીધા હતા!(લય) 'સાધારણ માણસોના આવા તદ્દન(શબ્દ પર ભાર) સામાન્ય વિલાસમાંથી પણ ઘણા જણ પોષી શકાય તેમ છે, 'એ પસાર થઈ જતાં વિચારની સાથે ખીસામાંથી હાથ બહાર આવ્યો.(હાથનો ઉપયોગ) ત્રણ(હાથના આંગળા) પૈસા પેલી બાઈના હાથમાં પડ્યા. (હાથનો ઉપયોગ) ને પૈસાના ખડખડાટથી(શબ્દ લંબાવવો, ભાર) જાગેલું(આંખનો ઉપયોગ) એક(હાથની આંગળી) છોકરું મને ફરી(શબ્દ પર વજન) સતાવે તે પહેલાં જ હું દૂર(શબ્દ લંબાવવો) થઈ ગયો. પણ અનાયાસે જ છોકરાંના શબ્દો કાન(હાથ કાન પાસે લઈ જવા) પર પડ્યા: " મા! કાંઈ ખાવાનું છે? શું છે, લાવ, જોઉં!" (હાવભાવ અને અવાજમાં આરોહ-અવરોહ-લય)

"ખાવાનું તો ભાઈ લાવે ત્યારે .... પણ એ ગયો ક્યાં? ક્યારનોય ગયો છે!" (હાવભાવ અને અવાજમાં આરોહ-અવરોહ-લય)

પાછળથી(હાથ-ડોકનો ઉપયોગ) લારીવાળાનો 'હટો ભાઈ હટો'નો(ઊંચો અવાજ) અવાજ આવતાં હું એક તરફ ખસ્યો,(ખસવું) ને શિંગોડાવાળાના એક(હાથની આંગળી) જ જાતના(શબ્દ પર વજન) સ્વરોની વચ્ચે થઈ પગથી(હાથનો ઉપયોગ) પર ચડી ગયો.(આરોહ)

સંદર્ભસૂચિ

1. પટેલ પૂનમભાઈ(સં.).(1979) માઈક્રોટીચિંગ : અધ્યાપન કૌશલ્ય. અમદાવાદ: અનડા પ્રકાશન.
2. પટેલ મોતીભાઈ અને અન્ય.(2006) સૂક્ષ્મ અધ્યાપન અને સંક્ષિપ્ત અધ્યાપન. અમદાવાદ: બી.એસ. શાહ પ્રકાશન.
3. પાર્થ કિશોરભાઈ અને અન્ય.(2013) ગુજરાતી(પ્રથમ ભાષા) ધોરણ-06(પ્રથમ સત્ર). ગાંધીનગર: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
4. પાર્થ કિશોરભાઈ અને અન્ય.(2013) ગુજરાતી(પ્રથમ ભાષા) ધોરણ-06(દ્વિતીય સત્ર). ગાંધીનગર: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
5. પાર્થ કિશોરભાઈ અને અન્ય.(2013) ગુજરાતી(પ્રથમ ભાષા) ધોરણ-07(પ્રથમ સત્ર). ગાંધીનગર: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
6. પાર્થ કિશોરભાઈ અને અન્ય.(2013) ગુજરાતી(પ્રથમ ભાષા) ધોરણ-07(દ્વિતીય સત્ર). ગાંધીનગર: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
7. પાર્થ કિશોરભાઈ અને અન્ય.(2017) ગુજરાતી(પ્રથમ ભાષા) ધોરણ-08(દ્વિતીય સત્ર). ગાંધીનગર: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
8. પાર્થ કિશોરભાઈ અને અન્ય.(2020) ગુજરાતી(પ્રથમ ભાષા) ધોરણ-08(પ્રથમ સત્ર). ગાંધીનગર: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
9. પંડ્યા રમેશ(કન્વીનર) અને અન્ય.(2020) ગુજરાતી(પ્રથમ ભાષા) ધોરણ-09 ગાંધીનગર: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
10. પંડ્યા રમેશ(કન્વીનર) અને અન્ય.(2020) ગુજરાતી(દ્વિતીય ભાષા) ધોરણ-10 ગાંધીનગર: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
11. રાવલ નટુભાઈ અને અન્ય.(2005) માઈક્રોટીચિંગ. અમદાવાદ: નીરવ પ્રકાશન.
12. શાસ્ત્રી કે. કા. (સં.).(2009) વિદ્યાર્થી શબ્દકોશ. અમદાવાદ: આદર્શ પ્રકાશન.
13. વ્યાસ ગુણવંત(સં.) અને અન્ય.(2020) ગુજરાતી(પ્રથમ ભાષા) ધોરણ-11. ગાંધીનગર: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
14. Aksharnad.com
15. https://starsunfolded.com/pratibha-patil/
16. https://www.indiatoday.in/india/story/anandiben-patels-daughter-in-soup-over-gir-sanctuary-land-deal-congress-wants-sit-probe-307344-2016-02-05

17. https://en.wikipedia.org/wiki/Sushma_Swaraj
18. https://m.bharatdiscovery.org/india/%E0%A4%95%E0%A4%AE%E0%A4%B2%E0%A4%BE_%E0%A4%AC%E0%A5%87%E0%A4%A8%E0%A5%80%E0%A4%B5%E0%A4%BE%E0%A4%B2
19. https://d.facebook.com/thekiranbedi/photos/a.437162258663/10156705557568664/?type=3&p=30

****